

Inscripties op enkele munten van Koning George III (1760-1820)

Joris FREDERICKX

Bij het verzamelen van munten zal iedereen wel 'zijn' reden hebben om dit hobby te beoefenen en om zich bovendien in de numismatiek te verdiepen. Persoonlijk ben ik onder meer door inscripties (opschriften en randschriften) op munten geboeid. Ze vertellen ons toch o zoveel! Zeker voor wat de Britse munten betreft, gemakshalve vanaf de Romeinse periode tot op vandaag. De laatste tijd heb ik de resultaten van al dat lees- en kijkwerk voor mezelf op papier gezet. Volledig zal en kan ik waarschijnlijk niet zijn, zeg maar nooit. Toch breng ik hier de inscripties op enkele munten van George III (° 1738 - + 1820) onder uw aandacht, munten die in mijn bezit zijn. De munten zijn niet op ware grootte!

NU EENS EEN V DAN WEER EEN U

In de naam van koning George, nl. in de Latijnse schrijfwijze ervan, werd voor onze klinker 'U' nu eens een V en dan weer een U gebruikt. De Latijnse 'V' had vroeger zowel een vocalische (klinker-) als een consonantische (medeklinker-) waarde. Deze letter heeft, evenals de letter F en de Griekse letter Ypsilon (Y, u) de Semitische wâw als oorsprong. De Etrusken vereenvoudigden de letter tot V. De Etruskische klankwaarde was /u/, maar omdat het Latijn geen letter voor /w/ kende, gebruikten de Romeinen de V voor zowel de medeklinker /w/ als de klinker /u/. Bijvoorbeeld het woord via (Latijn voor "weg") werd door hen uitgesproken als wie-aa. Pas in de middeleeuwen kwam onze 'U' erbij.

Shilling 1798 vz

3 Shillings Bank token 1812 vz

OPSCRIFTEN OP DE VOORZIJDEN

GEORGIU(V)S III

Dat de naam van de vorst, volledig of afgekort (GEORG.), op de voorzijde van de munt staat, zal wel geen verrassing zijn, maar dan ook steeds door een nadere bepaling of door zijn titels aangevuld.

- ❶ GEORGIUVS III REX : een Latijns woord, gewoonweg ... *Koning*.
- ❷ GEORGIU(V)S III DEI GRATIA : de Latijnse woorden, vrij vertaald: ... *bij de genade Gods*.

Hoeveel heersers, koningen, keizers ... hebben hun bewind niet onder Gods hoede gesteld? Gott mit uns, Dieu protège ..., God zij met ons, Allemaal variaties op eenzelfde thema.

Zelfs nu nog staat deze laatste betrachting op de Nederlandse € 2-stukken.

- ❸ GEORGIUS III DEI GRATIA REX : ... *Koning bij de genade Gods* .
Soms worden er afkortingen gebruikt: D(ei) G(ratia) .

- ❹ GEORG(ius) III D(ei) G(ratia) BRITT(anniarum) REX F(idei) D(efensor): ... *Koning van de Britten Verdediger van het Geloof*.

Verdediger van het Geloof, in het Latijn Fidei Defensor, is een titel die in diverse vormen door koningen wordt gedragen, zeker door de Britse. Tot op de dag van vandaag.

Shilling 1817 vz

Hendrik VIII had zich steeds een ijverig aanhanger van de Rooms-Katholieke Kerk betoond. Tegen de volgelingen van Wycliff (° 1330 - + 1384 - een Engels kerkhervormer) en de Hervorming was hij met kracht opgetreden en zijn geschrift tegen Maarten Luther (° 1483 - + 1546 - een Duits protestants theoloog en reformator) had hem zelfs de titel van 'Fidei Defensor' bezorgd.

OPSCRIFTEN OP DE ACHTERZIJDEN

- ❶ BRITANNIA : Voor de oorsprong van de voorstelling van Britannia op Britse

Halfpenny 1799 kz

munten zouden we wel eens moeten terugkeren naar de afbeelding van Athena ((Παλλάς Ἀθηνᾶ), de Griekse godin. Zij is in de Griekse oudheid vooral bekend als de godin van de wijsheid en godin van de kunst. Daarnaast wordt ze vaak als godin van de krijgskunst en vrede aangezien. Zij is – om het zo te zeggen – het rolmodel van veel sterke vrouwen, die de eigenschappen en kenmerken van een natie verpersoonlijken.

Het waren nochtans de Romeinen die met de afbeelding van Britannia de verovering op hun kolonie symboliseerden.

Op de achterzijde van een sestertius van Hadrianus (117-138 AD) kan je onder de bodemlijn de tekst 'Britannia' lezen. Zij symboliseert als het ware de nederlaag, de overgave aan de Romeinen. Dit kan je bijna uit haar peinzende houding afleiden. Ook toen al werd ze met staf en schild afgebeeld.

Marina Sarah Warner (° 1946 in London - Britse novelliste, schrijfster van kortverhalen, historica en schrijfster van mythen) oppert dat de afbeelding van Britannia wel eens het symbool van een koningin zou kunnen zijn, die met ontombare moed de indringers heeft bevochten. Misschien is het zelfs een eerbetoon aan de vechtlust van de eilandbewoners. Aan de andere kant zou het ook een teken van de grote Romeinse macht over Britannia kunnen zijn.

☉ **MAG(nae) BRI(tanniae) FR(anciae) ET HIB(erniae) REX** : *Koning van Groot-Brittannië Frankrijk en Ierland.* (afb. Twopence 1772 kz + rechts een uitsnede hiervan)

Koning van Frankrijk? Van Ierland? Al van 1337 maakten de Engelsen aanspraak op de Franse troon. Alle Engelse koningen, van Edward III tot George III, noemden zich ook 'Koning van Frankrijk' en velen

werden ook als zodanig gekroond. Gaan we even terug naar de dynastie 'Plantagenet'. Die duurde van 1154 tot 1485. Ze regeerde over Engeland en de Engelse bezittingen op het vasteland (Franse gebieden: Normandië, Aquitanië, Maine, Anjou, Touraine, Gascogne en Saintonge), sinds 1171 ook over Ierland (veelal slechts in naam) en sinds 1284 eveneens over Wales. Uit het huwelijk van Edward II met Isabella, dochter van Philips IV de Schone, ontleende de Plantagenets hun aanspraken op de kroon van Frankrijk. Toen Philips VI de Franse leengoederen in Aquitanië verbeurd verklaarde, achtte de heer van Aquitanië, Edward III, zich niet alleen ontslagen van zijn eed van trouw als leenman aan de Franse koning, maar omdat hij een kleinzoon van Filips de Schone was, eiste hij de Franse troon voor zich op. De opbrengsten van de handel tussen Aquitanië en Engeland waren te belangrijk om door beide partijen genegeerd te worden. Edward III en zijn opvolgers namen de Franse koningstitel aan. De Franse bezittingen gingen echter in de Honderdjarige Oorlog verloren. In 1453 was alleen Calais nog in Engelse handen. Ook na dit jaar bleven Engelse koningen zich koning van

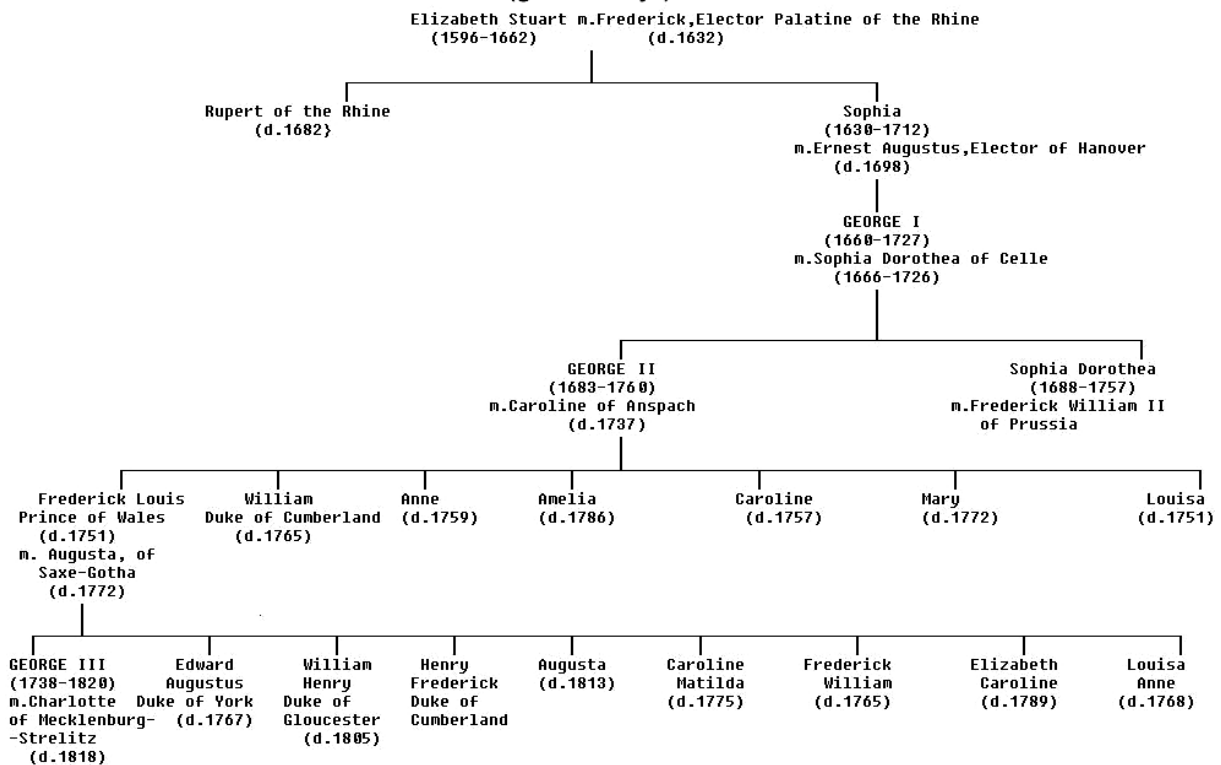
Frankrijk noemen. Pas in 1801 liet George III zijn claim op de Franse troon vallen, toen het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Ierland werd gesticht. Na deze unificatie droeg George III de titel GEORGIUS TERTIUS DEI GRATIA BRITANNIARUM REX FIDEI DEFENSOR (George III bij de genade Gods Koning van de Britten, Beschermmer van het Geloof).

☉ M(agnae) B(ritanniae) F(ranciae) ET H(iberniae) REX F(idei) D(efensor) B(rusviciensis) ET L(unenburgensis) D(ux) S(acri) R(omani) I(mperii) A(rchi) T(hesaurarius) ET E(lector) : *Koning van Groot-Brittannië Frankrijk en Ierland Verdediger van het Geloof Hertog van Braunschweig en Lüneburg Opperschatbewaarder en Keurvorst van het Heilige Roomse Rijk.* (afb. Shilling 1787 kz)

Na de dood van koningin Anne (van de Stuart-dynastie) in 1714 werd de zoon van haar dochter Sophia, George I, keurvorst van Hannover, gekroond als koning van Groot-Brittannië. Hiermee eindigde de Stuart-periode in Groot-Brittannië en begon de Hannover-periode (1714-1901), die met koningin Victoria eindigde.

HET HUIS VAN HANNOVER (gedeeltelijk)

Koning George III, de eerste in Groot-Brittannië geboren opvolger van de Hannover-dynastie, was de kleinzoon van George II en zoon van de vroeg overleden Frederick Louis, Prins van Wales. Dit vorstenhuis was het koninklijk huis van Groot-Brittannië en Ierland van 1714 tot 1801 en het koningshuis van het Ver-

enigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Ierland van 1801 tot 1840. Daarnaast regeerde de dynastie ook tot 1866 over het keurvorstendom en vanaf 1815 het koninkrijk Hannover in noordwest-Duitsland. De eerste taal van George III was niet meer het Duits, maar het Engels. Alhoewel hij tijdens zijn leven dus ook hertog van Braunschweig-Lüneburg en keurvorst van het Keurvorstendom Hannover, gebieden die in het Heilige Roomse Rijk lagen, was, bezocht hij dit vorstendom nooit.

④ **BANK TOKEN 3 SHILL.(ings) en BANK TOKEN 1S.(hillings) 6p.(ence)**

Bank token 3 shilling 1812

De overgang naar de 'token' zilveren munten begon in 1811 toen de Bank of England voor de circulatie 3s.- en 1s. 6d.-tokens sloeg. Privéaanmunting van dit tekengeld in de jaren 1788-1795 en 1811-1815 hielp om het tekort aan koninklijke munten te verlichten.

⑤ **BRITANNIARUM REX FID(ei) DEF(ensor)**

Fourpence 1818 kz

⑥ **HONI SOIT Q(ui) MAL Y PENSE : *Schande aan hem die er kwaad over denkt.***

Halfcrown 1817 kz

De Orde van de Kousenband (The most noble Order of the Garter) werd in 1348 ingesteld door Eduard III, 26 Knights, koning en koningin inbegrepen. Haar

spreuk 'Honni soit qui mal y pense' heeft enkele overleveringen doen geboren worden, waarvan de historische juistheid niet vaststaat.

Enkele van deze overleveringen. De oorsprong van de spreuk zou zijn terug te voeren naar een incident tijdens een bal in 1344. De kousenband van de gravin van Salisbury (Joan van Kent, schoondochter van de koning) zakte af en koning Eduard III was zo galant om deze weer om haar heen aan te brengen. In een andere versie zou Eduard de kousenband hoffelijk om zijn eigen heen gedaan hebben, terwijl hij zei: "Honi soit qui mal y pense".

De Orde is de eerste ("grote") Britse ridderorde. De leden van ervan dragen een blauw lint.

Correct oud-Frans zou "Honny soit qui mal y pense" zijn geweest, maar de spel-fout werd in de loop der eeuwen nooit verbeterd. Het correcte huidige Frans zou "Honni soit qui mal y pense" zijn.

RANDSCHRIFT

DECUS ET TUTAMEN ANNO REGNI LIX : *Een ornament en een beveiliging - 59ste regeringsjaar*

Crown 1818 vz

Dit randschrift is niet alleen een ornament, een versiering, maar ook een beveiliging tegen bijvoorbeeld het snoeien van deze munt. Snoeien is het verwijderen van metaal van de rand van een munt. In de tijd waarin munten hun waarde voornamelijk ontleenden aan het edelmetaal waaruit ze waren vervaardigd, was het een profijtelijk, maar uiteraard illegaal werkje, waarop strenge straffen stonden.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Coins of England & The United Kingdom – 48th Edition – Standard Catalogue of British Coins – Spink 2013
- Joris Frederickx - Britannia op zilveren £ 2-munten – Tijdschrift van Numismatica Herentals – nr. 101 april 2013
- Wikipedia Encyclopedie
- Winkler Prins Encyclopedie – 1951 – Amsterdam ELSEVIER – Brussel